

COMPONENȚA GARNIZOANEI DIN ALBA IULIA LA ASEDIUL DIN 1849. INFANTERIA DE LINIE ȘI ALTE TIPURI DE UNITĂȚI

ȘTEFAN BORZA
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Composition of the Garrison of Alba Iulia during the Siege of 1849. Line Infantry and Other Types of Units

ABSTRACT

The years 1848 and 1849 represented a political and ideological change for Europe. These changes also led to violent conflicts, which materialized in civil wars. The Habsburg Empire was threatened by the Hungarian revolution, which endangered the stability of the monarchy. In Transylvania, the war took place mainly from the end of 1848 to the middle of the following year, when the intervention of the Russian army led to the suppression of the Hungarian revolution.

As Transylvanian cities were conquered by the Hungarian revolutionary army, the fortress at Alba Iulia resisted a siege of almost six months, being defended by approximately 2,800 soldiers. The composition of the garrison was very diverse, with subunits from various regiments or battalions being moved during the siege. Divisions from the Carl Ferdinand, Leiningen, and Bianchi line infantry regiments were transported to various theatres of operation, including the fortress of Alba Iulia. The garrison also included other types of units, such as divisions of the Transylvanian hunter battalion, the Romanian Landsturm, and a subunit of the Ferdinand Maximilian light cavalry regiment.

Cuvinte-cheie: Alba Iulia, garnizoană, regiment, asediu, 1849, infanterie, batalion, vânători, cavalerie

Key words: Alba Iulia, garrison, regiment, siege, 1849, infantry, battalion, hunters, cavalry

Evenimentele politice, sociale și militare din toamna anului 1848 au adus în atenția liderilor politici și militari iminența izbucnirii unui conflict sângeros pe teritoriul Transilvaniei. În luna octombrie, după înarmarea *Landsturm*-ului românesc, s-a început o campanie complexă de dezarmare a gărzilor maghiare din Transilvania. Campania a început din mai multe direcții: trupele imperiale au ocupat partea nordică a teritoriului și secuimea, Avram Iancu și trupele lui au raportat victorii la Abrud, Zlatna, Aiud și Turda, iar colonelul Urban a ocupat Clujul, trupele maghiare fiind împinse spre Ciucea¹.

Ofensiva trupelor imperiale părea promițătoare, dar disputele dintre comandanți, rezultate din incapacitatea generalului Puchner și nesupunerea colonelului Urban, completate de lipsa de pregătire a trupelor au dus la înfrângerea armatei imperiale². Sosirea generalului Bem a agravat situația.

---

¹ Muntean 2008-2009, p. 55.

² Maior 2006, p. 104.

Acesta a reușit străpungerea cordonului militar austriac de la Ciucea și, în decembrie 1848, Clujul și Bistrița se aflau în posesia armatei revoluționare maghiare. A urmat apoi ocuparea orașului Târgu Mureș dar, prin lupta de la Ocna Sibiului, din 4 februarie 1849, a fost oprită ocuparea Sibiului³.

Sosirea locotenent-colonelului Keményi Farkas pe valea Mureșului dinspre Ungaria și înfrângerea trupelor imperiale austriece la podul Simeriei (9 februarie 1849) au dus la ocuparea Sibiului de către revoluționari, în data de 11 martie 1849. Câteva zile mai târziu, în 20 martie, și Brașovul a intrat în posesia generalului Bem⁴. Singurele zone care au rămas controlate de către autoritățile imperiale și aliați au fost cetățile Alba Iulia și, în Banat, cetatea Timișoarei și zona munților Apuseni, apărată de Avram Iancu și o armată de 25.000 de moți. Comanda generală austriacă și unele regimente s-au retras în Valahia și Bucovina⁵.

După căderea orașelor importante ale Transilvaniei în fața generalilor revoluționari, a sosit rândul cetății de la Alba Iulia să fie atacată. La finalul lui martie 1849, armatele locotenent-colonelului Keményi Farkas - venind dinspre Aiud - și ale generalului Josef Bem - dinspre Sibiu -, au făcut ca cetatea să fie înconjurată de 7500 de oameni și 25 de tunuri de mare calibru, fortificația fiind supusă unui lung asediu⁶. Garnizoana, care număra între 2000 și 2620 de soldați era compusă din companii mixte de la Regimentele de infanterie Leiningen (numărul 31), Bianchi (numărul 55), Carl Ferdinand (numărul 51), companii de la regimentele de graniță de la Orlat și de la cel iliro-bănățean (numărul 13)⁷, cât și alte trupe speciale (vânători, trupe neregulate și cavalerie).

În acest material vom prezenta două dintre cele trei tipuri de unități care au participat la apărarea cetății Alba Iulia în decursul asediului din 1849, anume infanteriei de linie și altor tipuri de unități. Vom începe cu un scurt istoric al formării acestora, continuând cu activitatea lor până la încheierea asediului.

Pentru realizarea unui istoric al unităților și a contextului socio-politic în care acestea s-au format, am utilizat două lucrări ale unor autori austrieци: cea a maiorului Alphons von Wrede, *Geschichte der K. und K. Wehrmacht. Die Regimenter, Corps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des XIX Jahrhunderts*, apărută la Viena, în 1898; respectiv cea a lui Oscar Teuler și Rudolf Otto von Ottenfeld, *Die österreichische armee von 1700 bis 1867*, apărută tot la Viena, în anul 1895. Aceste lucrări cuprind informații despre tipologia fiecăreia dintre trupele prezentate, formarea acestora și campaniile purtate de la fondare și până la 1849.

³ Muntean 2008-2009, p. 56.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Maior 2006, p. 104.

⁶ Faur 2015, p. 52-53.

⁷ *Ibidem*, p. 49-50.

În ceea ce privește reconstituirea activității unităților ce urmează să fie prezentate, am utilizat trei jurnale de asediu, două dintre ele fiind publicate de către istoricul Nicolae Josan în lucrarea *Cetatea Alba Iulia în timpul Revoluției din anii 1848-1849. Documente vieneze*, apărută în 2001 la Alba Iulia, iar cea de-a treia se bazează pe consemnările capelanului Dionisie Thalson, publicat în paginile ziarului *Transilvania. Foaia Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului roman*, numerele 21-22, din 1-15 noiembrie 1884.

Am selectat, din cele trei jurnale consultate, informații despre fiecare unitate în parte, organizându-le în ordine cronologică și încercând realizarea unei imagini cât mai precise a activității acestora în decursul evenimentelor tumultoase din primăvara anului 1848 și până la încheierea sediului cetății de la Alba Iulia, în august 1849.

Infanteria de linie

În armata imperială habsburgică, unitățile pedestre de bază care formau armata regulată erau regimentele de infanterie de linie. Aceste regimente, la începutul secolului al XVIII-lea, nu aveau o uniformă comună și se deosebeau foarte mult prin obiceiuri proprii⁸. Dezbinarea din rândurile armatei imperiale s-a văzut încă din timpul domniei împăratului Carol al VI-lea, când politica sa a lăsat drept moștenire o armată vulnerabilă la jafuri și invazii⁹.

Coloneii-proprietari ai regimentelor, numiți *Inhaber*, aveau controlul total asupra finanțelor regimentelor pe care le comandau¹⁰. Decideau cui servea unitatea, intervalul de timp în care era pusă la dispoziția comanditarului, permiteau sau refuzau căsătoriile și plăteau ofițerii și soldații¹¹. Această autonomie a regimentelor de pe cuprinsul imperiului a dus la o dezbinare a forțelor armate și, implicit, la pierderea unor războaie și a unor posesiuni. Prin Tratatul de la Belgrad, Casa de Habsburg a pierdut aproape tot ce agonisise feldmareșalul Eugeniu de Savoia cu 20 de ani mai înainte¹².

Urcarea pe tronul Sfântului Imperiu a fiicei împăratului Carol al VI-lea, Maria Tereza, a dus la schimbări benefice datorită adoptării unei serii de reforme. Cu numai 100.000 de florini în trezorerie și o armată de 30.000 de oameni¹³, împărăteasa a reușit să aducă schimbări în probleme de ordin militar, sanitar, educațional și juridic¹⁴.

---

⁸ Deák 2009, p.32.

⁹ Basset 2015, p. 83.

¹⁰ Haythornthwaite, Youngusband 1994, p. 7.

¹¹ Deák 2009, p. 32.

¹² Basset 2015, p. 83.

¹³ *Ibidem*, p. 85.

¹⁴ *Ibidem*.

La ascensiunea împărătesei Maria Tereza la tron, infanteria era compusă din 52 de regimente de infanterie de linie, printre acestea numărându-se trei regimente olandeze, trei regimente ungurești și un regiment italian¹⁵. Primele reforme puse în practică de către împărăteasă asupra armatei au fost cele legate de culori și denumire. La 1745 s-a preluat noțiunea de „armată cezaro-crăiască” pentru a defini armata imperială și culorile imperiale negru-galben¹⁶. Reformarea includea și o uniformizare din punct de vedere al ținutei militare și, pentru a fi mai ușor de identificat regimentele, acestora li s-au adăugat numere începând cu anul 1769¹⁷.

În ceea ce privește regimentele de linie din Transilvania, trecutul acestora se leagă de istoria militară modernă a Ungariei. În armata imperială, națiunea maghiară era reprezentată doar de trei regimente: Leopold Pálffy (numărul 19), Kökenyesdy de Vettes (numărul 34) și Gyulai (numărul 51)¹⁸. În tradiția militară maghiară, cel mai mare privilegiu pentru un tânăr era acela de a servi în unitățile de husari, înrolarea în trupele pedestre fiind o dezonoare¹⁹.

Jurământul de credință depus față de împărăteasa Maria Tereza de către Dieta Maghiară la Pressburg, în 11 septembrie 1741, când membrii acesteia, cu săbiile în aer, au strigat: *Vitam nostrum et sanguinem pro Rege nostro consecramus!* (Viața și sângele nostru le dedicăm regelui nostru!)²⁰ nu a fost încălcat. Regimentele de infanterie de linie maghiare au dat dovadă de fidelitate față de tron și monarh, acest lucru ducând la înființarea a încă trei regimente de infanterie de linie²¹. Împărăteasa Maria Tereza a fost prudentă și nu a înființat, așa cum a solicitat Dieta, 13 regimente, pentru a nu oferi o putere prea mare nobilimii maghiare, iar, cu excepția corturilor, puștilor, steagurilor și a îmbrăcămintei, care erau finanțate de către împărăteasă, Dieta Maghiară trebuia să asigure un fond pentru plata ofițerilor și soldaților²².

Cele șase regimente maghiare de infanterie de linie erau numite în epocă „legiuni” (*Legionem Primam Forgách, Legionem Secundam Andrassy, Legionem Tertiam Ujváry, Legionem Quartam Haller, Legionem Quintam Bossány și Legionem Sextam Bethlén*)²³ iar gradele de comandă erau desemnate tot în limba latină: *collonellus, vice-collonellus* sau *Supremus Vigiliarum*

¹⁵ Haythorntwaite, Youngusband 1994, p. 3.

¹⁶ Deák 2009, p. 44.

¹⁷ *Ibidem*, p. 32.

¹⁸ Haythorntwaite, Youngusband 1994, p. 12.

¹⁹ Teuler, Ottenfeld 1895, p.131.

²⁰ Basset 2015, p. 93.

²¹ Teuler, Ottenfeld 1895, p. 131.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, p. 132.

Praefectus. Această titulatură a regimentelor sub denumirea de „legiuni” a rezistat până în 1769, când au primit titulatura de „regimente”²⁴.

Pentru teritoriul Transilvaniei unitățile militare erau subordonate Comandamentului General al armatei austriece din Transilvania, care a fost înființat în anul 1703 și care se subordona direct Consiliului Aulic de Război de la Viena²⁵. Sub jurisdicția acestui organism de control teritorial, cu sediul la Sibiu, intrau următoarele unități de infanterie: Regimentul de Infanterie Bianchi, Regimentul de Infanterie nr. 31 Leiningen din Sibiu (cu aria de recrutare în zona Sibiului, Făgărașului, Albei de Jos, Brașovului și a zonei locuite de secui), Regimentul nr. 51 arhiducele Carl Ferdinand din Cluj (cu aria de recrutare în Bistrița, Năsăud, Hunedoara, Târnava Mică, Cluj, Solnoc-Dăbâca și Mureș-Turda) și cele patru regimente de infanterie de români și de secui²⁶.

Dintre aceste regimente „ungurești” de infanterie, cele cu numerele 31 și 51 au luptat contra revoluției maghiare, rămânând fidele jurământului depus față de monarh²⁷, soldații acestora luptând unde a fost nevoie pe teritoriul Transilvaniei și nu numai. Pe lângă activitatea de la 1848 și 1849, cele două regimente de infanterie de linie au participat, de la formarea lor, la toate campaniile pe care Imperiul Habsburgic le-a purtat pe câmpurile de luptă ale Europei. Sub diverși comandanți titulari (*Inhaber*) pe care i-au avut, aceste regimente au rămas în istoria militară a imperiului nu cu numărul, ci cu numele comandantului. Cel mai elocvent exemplu, pe care îl vom expune, este cel al Regimentului Splény (nr. 51).

Unul dintre cele mai vechi regimente din Imperiu și cel mai vechi din Transilvania a fost Regimentul 51 Infanterie de linie. Acesta s-a format în urma patentei imperiale din 21 octombrie 1702, fiind constituit din 10 companii de haiduci, sub comanda colonelului Bagosy. Până la 1740, regimentul a purtat apelativul de *Hayduken*, datorită componenței sale, iar din 1769 i s-a acordat numărul de ordine 51²⁸.

Acest regiment, între anii 1703 și 1788, când titularii săi erau colonelul Bagosy, iar mai apoi Franz Gyulay și, pentru scurtă vreme, Franz Pálffy, a participat la campanii pe teritoriul Italiei, purtând lupte în Torino, Parma, iar mai apoi a fost trimis să lupte pe Rin și în luptele de la Asch, Meissen, Kunzendorf sau Torgau²⁹.

Din anul 1788 regimentul a preluat numele noului său comandant, Splény, după Gabriel Splény von Mihálydy. Pe lângă luptele purtate în războiul anti-

²⁴ Haythorntwaite, Youngusband 1994, p. 12-13.

²⁵ Băjenaru 2017, p. 251.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Pavlović 1999, p. 5.

²⁸ Wrede 1898, p. 470.

²⁹ *Ibidem*, p. 472-473.

otoman, când a fost detașat la granițele sudice ale Transilvaniei (în pasul Bran și pasul Turnu Roșu) și în luptele de pe teritoriul Țărilor de Jos, regimentul s-a afirmat în campaniile purtate contra lui Napoleon Bonaparte³⁰.

În apropierea localității Marengo, în dimineața zilei de 14 iunie a anului 1800, batalionul de grenadieri a Regimentului Splény, alături de cavaleria din Regimentul Lobkowitz s-au distins în fața unui atac energetic al francezilor și au protejat râul Fontanone³¹. Atacul cel mai plin de elan a fost dat la prânz când grenadierii au traversat râul Fontanone și au dat piept cu Garda Consulară a lui Napoleon, provocând pierderi mari în rândurile acesteia³².

În 1809, când făcea parte din Corpul 6 de armată al lui Hiller, regimentul a luptat la Landshut, Ebelsberg sau Wagram³³. La Aspern, Regimentul Splényi a condus un atac viguros asupra francezilor obosiți și i-a alungat dintre ruinele satului, la acest asalt, regimentul fiind susținut de un batalion al Regimentului Benjowsky³⁴.

Anul revoluționar 1848 și cel care a urmat au fost doi ani dificili pentru Regimentul 51 Infanterie, fiind constrâns din ambele părți să treacă fie de partea revoluției, fie de partea armatei imperiale. Astfel, maiorul Alphons von Wrede consemnează în lucrarea sa faptul că, în 1848, batalioanele I și III erau atașate Corpului Puchner în Transilvania, purtând lupte la Șaroșul Unguresc și Târgu Mureș, participând apoi la cucerirea orașului Cluj. Cel de-al doilea batalion, care se afla în Cluj, a fost înfrânt de către populația răzvrătită și a refuzat să se alature armatei revoluționare³⁵. Refuzul de a trece de partea revoluționarilor maghiari este confirmat de către alte acțiuni ale soldaților acestui regiment, factorul principal fiind cel etnic. În Regimentul Arhiducele Carl Ferdinand, situația era gravă deoarece soldații și ofițerii străini au dezertat, jumătate din efectivele intacte ale regimentului fiind compuse din soldați români³⁶.

Când, la 24 august, baronul István Kemény a solicitat lui Puchner trupe pentru a pedepsi pe țărani din zona Sibiului care cereau militarizarea, acesta a fost însoțit de soldați din Regimentul Carl Ferdinand înspre localitatea Armeni, dar expediția a fost un eșec. Și comisarul Vaj se plângea că soldații români din Regimentul 51 nu puteau fi de încredere, motivând astfel: „nu puteau fi folosiți împotriva conașionalilor lor”³⁷.

---

³⁰ *Ibidem*, p. 474.

³¹ Basset 2015, p. 217.

³² *Ibidem*, p. 218.

³³ Wrede 1898, p. 475.

³⁴ Basset 2015, p. 261.

³⁵ Wrede 1898, p. 475.

³⁶ Maior 2006, p. 89.

³⁷ *Ibidem*, p. 91-92.

În aprilie 1848, un batalion al Regimentului Carl Ferdinand se afla la Alba Iulia, ca singura unitate de infanterie care compunea garnizoana cetății³⁸. Necesitățile războiului au făcut ca, la mijlocul lunii octombrie a anului 1848, batalionul respectiv să fie trimis la Mediaș, fiind înlocuit la Alba Iulia de un batalion compus al Regimentului de graniță de la Orlat³⁹.

Primele două batalioane ale acestui regiment au fost staționate în nordul Transilvaniei, în timp ce batalionul al III-lea, încadrat în Brigada Losenau, a luptat la Ciucea⁴⁰. În a doua parte a lunii octombrie a anului 1848, cele trei companii care formau batalionul de la Alba Iulia au fost aduse de la Turda și Aiud, puse în subordinea comandamentului cetății Alba Iulia și organizate pentru protecția românilor adunați la Blaj⁴¹. În aceeași lună, în ziua de 29, o jumătate de companie a Regimentului Carl Ferdinand a participat la ocuparea orașului Aiud, fiind folosită ca unitate de acoperire⁴². O lună mai târziu, în 29 noiembrie 1848, două companii din acest regiment au fost aduse de la Turda și pregătite pentru a se alătura coloanei comandate de către maiorul Teuchert în marșul spre Arad⁴³.

În anul 1849, batalioanele I și II ale regimentului erau parte componentă a corpului de armată comandat de către colonelul Urban. În decursul luptelor purtate în acel an, cele două batalioane, dispersate sau întregi, au participat la confruntările din zona Bistriței, în locații precum Tihuța, Mureșeni Bârgăului, Josenii Bârgăului, Prundul Bârgăului sau în atacul asupra Bistriței⁴⁴.

Unitatea componentă a regimentului, care a luptat în centrul Transilvaniei, a fost batalionul al III-lea. Acest batalion a participat la retragerea în Valahia, în bătălia de la Simeria și la cea de la Cașinul Nou. O companie a făcut parte din garnizoana care a apărat cetatea Alba Iulia în timpul asediului din anul 1849⁴⁵.

În timpul asediului, în momentul organizării batalioanelor mixte care compuneau apărarea cetății, unul dintre ofițerii de la Regimentul Carl Ferdinand, căpitanul Beyer, a fost numit comandant al celui de-al doilea batalion mixt al garnizoanei⁴⁶. În cele două jurnale ținute de către ofițerii garnizoanei, maiorul Josef Rhesak și inginerul-căpitan J. von Domaszewski dar și în cel al capelanului Dionisie Thalson, nu apar alte mențiuni referitoare la activitatea companiei din Regimentul de Infanterie Carl Ferdinand.

---

³⁸ Josan, Popa 2001, p. 93.

³⁹ *Ibidem*, p. 94.

⁴⁰ Wrede 1898, p. 475.

⁴¹ Josan, Popa 2001, p. 95.

⁴² *Ibidem*, p. 96.

⁴³ *Ibidem*, p. 97-98.

⁴⁴ Wrede 1898, p. 475.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Josan, Popa 2001, p. 121.

Ultima mențiune legată de acest regiment, găsită în jurnalul de asediu al inginerului-căpitan Domaszewski este cea legată de ridicarea unei tabere, în dimineața zilei de 1 august 1849, în zona cărămidăriei pentru fortificații. Căpitanul Beyer din Regimentul A.S. Carl Ferdinand a comandat acest corp expediționar format dintr-un batalion de infanterie, pichetul de cavalerie și câteva piese de artilerie⁴⁷. În aceeași zi, în jurul orei 10 dimineața, același căpitan Beyer a participat, alături de un batalion mixt, la forțarea unei retrageri a insurgenților dinspre Partoș către Vințul de Jos⁴⁸.

După încheierea asediului cetății și implicit a revoluției maghiare, nu mai deținem informații referitoare la prezența acestui regiment sau a vreo uneia dintre subunitățile componente în Alba Iulia.

Un alt regiment cu tradiție din Transilvania, dar care a luat naștere în altă parte a Imperiului Habsburgic este Regimentul de Infanterie de linie cu numărul 31. Acesta a fost format în urma Dietei din Pressburg, din toamna anului 1741 când, colonelul Haller a înaintat Împărătesei Maria Tereza planul de formare a unui regiment compus din patru batalioane. În 1757, câte o companie din regimentele Forgach (numărul 32) și Pálffy (numărul 39) au fost cedate în vederea completării celui de-al treilea batalion iar, începând cu anul 1769, regimentul a primit numărul de ordine 31⁴⁹.

În ceea ce privește locațiile de încartiruire ale acestui regiment, primul cerc de recrutare a fost comitatul Theiss, din Ungaria, din anul 1775 fiind mutat la Sibiu. Pentru două scurte perioade cercul de întregire a fost mutat de la Sibiu la Făgăraș (între 1853-1857) și la Orlat (între 1860-1867)⁵⁰.

În ceea ce privește campaniile militare, regimentul a luptat în diverse părți ale Europei, sub comanda diverșilor colonei titulari (*Inhaber*) care s-au succedat la comandă. Sub comanda lui Haller Hallerstein și a lui Anton Esterházy au luptat pe toate câmpurile de luptă din Europa centrală, în Bavaria, Palatinatul Superior sau Boemia. În 1784, când la conducerea regimentului a ajuns Joseph Oross, regimentul a participat la reprimarea răscoalei lui Horea, luptând la Baia de Arieș și având și alte confruntări de proporții mai reduse⁵¹.

Momentul din istoria acestui regiment căruia îi vom acorda o atenție deosebită a început odată cu preluarea comenzii unității de către contele Leiningen. Cu doi ani înainte de începutul revoluției de la 1848 regimentul a participat la pacificarea districtelor Tarnów și Rzeszów, din Galiția. Când a început „primăvara popoarelor”, batalioanele regimentului erau detașate astfel: primul batalion a fost detașat în Ungaria și Galiția, cel de-al doilea batalion și

⁴⁷ *Ibidem*, p. 142-143.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 143.

⁴⁹ Wrede 1898, p. 336.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 337.

⁵¹ *Ibidem*, p. 339-340.

Statul major a participat la luptele de la Timișoara, Lipova și Arad iar batalionul al III-lea a fost staționat pe teritoriul Transilvaniei⁵².

În ceea ce privește prezența regimentului la Alba Iulia, sau mai bine spus a două dintre subunitățile sale componente, e consemnată în jurnalul de asediu al cetății, întocmit de către căpitanul Domaszewski.

În ziua de 10 decembrie a anului 1848, două companii ale Regimentului de graniță de la Orlat au fost trimise de la Alba Iulia la Mediaș și Sibiu, ca înlocuitoare ale acestora sosind companiile 15 și 16 ale Regimentului Leiningen⁵³. În 15 decembrie 1848, compania a 17-a din acest regiment a sosit în Alba Iulia de la Sebeș⁵⁴. Deși în componența garnizoanei se aflau trei companii ale Regimentului Leiningen, până la finalul asediului vor rămâne doar două⁵⁵, una dintre companii fiind trimise, în 8 martie 1849, sub comanda căpitanului Brandmeyer la Deva⁵⁶.

În decursul asediului, soldații din Regimentul 31 Infanterie au contribuit prin diverse acțiuni la apărarea cetății de la Alba Iulia. Astfel, în data de 12 mai 1849, un detașament mixt din care făcea parte și o companie Leiningen a întreprins o campanie de rechiziționare de vite pentru tăiat înspre Partoș, dar au fost atacați de către o patrulă inamică⁵⁷. Căpitanul Kraner, comandantul companiei, a condus un schimb de focuri cu trupele revoluționare maghiare și a coordonat o retragere organizată înspre zidurile cetății, fiind acoperiți de artileria garnizoanei⁵⁸.

În luna august, când asediul se apropia de sfârșit datorită apropierii trupelor rusești, garnizoana cetății a demarat câteva acțiuni de îndepărtare a inamicului de cetate. La 1 august 1849, s-a întreprins o acțiune menită să forțeze o retragere a trupelor maghiare spre Vințu de Jos. La această acțiune a participat și o divizie Leiningen, care a ocupat Partoșul⁵⁹. În ziua de 12 august, tot o divizie de infanterie de la acest regiment a ocupat flancul stâng al trupelor imperiale de la Partoș, participând apoi la luptele de la Cârna, după Vințul de Jos, și la avansul până la Sebeș, unde trupele maghiare au fost silite să se predea în fața armatei ruse⁶⁰.

În ceea ce privește restul subunităților care compuneau regimentul contelui Leiningen, în decursul anului 1849 acestea au fost dispersate în Galiția, Transilvania, Banat și Partium. Dacă primul batalion a fost desemnat să

---

⁵² *Ibidem*, p. 342.

⁵³ Josan, Popa 2001, p. 98.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 99.

⁵⁵ Wrede 1898, p. 343.

⁵⁶ Josan, Popa 2001, p. 103.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 53.

⁵⁸ *Transilvania*, nr. 21-22, 1-15 noiembrie 1884, p. 167.

⁵⁹ Josan, Popa 2001, p. 143.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 146-147.

securizeze Galiția, batalionul al II-lea a luat parte la apărarea cetăților de la Arad și Timișoara, iar cel de-al treilea batalion, din care făceau parte și companiile care au participat la apărarea cetății Alba Iulia, a purtat lupte la Seuca, Sibiu, Mediaș, Sighișoara, Sfântu Gheorghe sau Bixad, participând și la retragerea armatei imperiale în Valahia⁶¹.

Ultimul regiment de infanterie de linie care a participat la apărarea cetății de la Alba Iulia a fost unul din exteriorul Transilvaniei și are o poveste diferită față de celelalte. Este vorba despre Regimentul de Infanterie de linie cu numărul 55, cunoscut la 1848 ca Regimentul Bianchi.

Acest regiment a fost înființat în conformitate cu decretul imperial din 13 septembrie 1799, fiind cel de-al șaselea regiment compus din soldați valoni. Înființat la Torino, Regimentul de Infanterie de linie cu numărul 63 (număr pe care l-a purtat inițial) nu a mai primit contingente din zona de proveniență din cauza cedării provinciei prin Pacea de la Luneville (1801), districtul de recrutare devenind Padova⁶².

Din anul 1807, deși și-a păstrat denumirea generică de „regiment valon”, contingentele de soldați erau recrutate din Zloczow, Galiția, în 1818 primind un alt district de întregire și anume orașul Tarnopol, de pe teritoriul actual al Ucrainei. Începând cu anul 1852, regimentul a fost transferat în Monza, în Lombardia, din 1860 fiind adus iar în Galiția, în localitatea Brezeczany⁶³.

În anul 1848, Regimentul Bianchi era format în majoritate din soldați polonezi, aceștia fiind puțin interesați de susținerea revoluției maghiare⁶⁴. Din acest motiv, regimentul a dat dovadă de fidelitate față de casa de Habsburg, în 1848 primele două batalioane făcând parte din Corpul Puchner și purtând lupte la Copșa, Racoșul de Sus, Feldioara, Prejmer (batalionul I) și Arad (batalionul al II-lea)⁶⁵. Cel de-al treilea batalion a fost detașat din Galiția în Silezia, fiind parte componentă a coloanei Götz⁶⁶.

Prezența unei subunități a Regimentului Bianchi în Alba Iulia este semnalată în jurnalul cetății Alba Iulia când, în ziua de 16 octombrie 1848, garnizoana a primit ca întărire două companii ale acestui regiment⁶⁷. În data de 29 octombrie 1848, o companie a regimentului, comandată de către căpitanul Meissner, a făcut parte din detașamentul mixt care a ocupat Aiudul⁶⁸, iar în 12 noiembrie, o altă companie, sub comanda căpitanului Degmek, a fost trimisă la

---

⁶¹ Wrede 1898, p. 342-343.

⁶² *Ibidem*, p. 502.

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ Maior 2006, p. 89.

⁶⁵ Wrede 1898, p. 505.

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ Josan, Popa 2001, p. 95.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 96.

Deva ca ajutor pentru maiorul Riebel⁶⁹. La finalul lunii noiembrie 1848, compania căpitanului Meissner care a revenit de la Aiud, alături de două companii de la Regimentul Carl Ferdinand care au sosit de la Turda și câteva piese de artilerie, au primit misiunea de a se alătura coloanei maiorului Teuchert către Arad⁷⁰.

În anul 1849, primele două batalioane ale Regimentului Bianchi au purtat lupte în Seuca, Slimnic, Șura Mare, Ocna Sibiului, Orăștie și Simeria. Două companii s-au distins în timpul retragerii de la Vințul de Jos⁷¹, când brigada Flatterheim, din care făceau parte cele două companii și nouă piese de artilerie, s-a retras din fața adversarului⁷². Cel de-al treilea batalion al acestui regiment a participat la luptele de la Copșa Mică, Mediaș și Codlea, s-a retras în Valahia alături de o parte a armatei imperiale. A participat și la reluarea ofensivei, fiind trimis să participe la luptele de la Simeria și Bixad⁷³.

Pentru apărarea cetății de la Alba Iulia a fost destinată compania a 10-a a regimentului, prima mențiune despre activitatea numitei companii la Alba Iulia fiind în patru aprilie 1849. În acea zi, un detașament mixt, compus din șase companii de infanterie, trupe de cavalerie și câteva piese de artilerie au întreprins o campanie de cercetare în zona Partoș, pentru a observa efectivele inamicului⁷⁴. Pentru reușita apărării cetății, soldații companiei din Regimentul Bianchi au fost nevoiți să execute și alte misiuni, precum cele de aprovizionare, rechiziționare și edificare de amplasamente defensive. În data de 22 iunie 1849, compania Bianchi a acoperit cele două companii de grăniceri români care au fost trimiși să rechiziționeze o piatră de moară, ducând la încheierea cu succes a misiunii⁷⁵. În ceea ce privește construcția de amplasamente defensive, soldații acestei companii alături de cei ai diviziei de vânători, au efectuat unele lucrări necesare apărării având la dispoziție rații diminuate de hrană⁷⁶.

În ultima zi a asediului, 12 august 1849, compania Regimentului Bianchi acoperea, alături de divizia de infanterie Leiningen și câteva piese de artilerie, aripa dreaptă a armatei imperiale care se îndrepta spre Partoș. După ce au lăsat în urmă piesele de artilerie aferente, compania Bianchi și câțiva pionieri au ridicat în decurs de două ore un pod de plute, pentru a facilita trecerea diviziei Leiningen spre Pâclișa, în încercarea de a împiedica adversarul să treacă pe malul drept al râului Mureș⁷⁷.

---

⁶⁹ *Ibidem*, p. 97.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 97-98.

⁷¹ Wrede 1898, p. 505.

⁷² Josan, Popa 2001, p. 102.

⁷³ Wrede 1898, p. 505.

⁷⁴ Josan, Popa 2001, p. 111.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 126.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 127.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 146.

În timp ce compania a 10-a a acestui regiment a contribuit la apărarea cetății de la Alba Iulia, diviziuni ale batalionului III au purtat lupte pe teritoriul Ungariei, la Sillein, Turcsek, Klukno sau Vác, ajungând până la asediul de la Komorn. Cel de-al patrulea batalion a fost trimis în Bucovina, având misiunea de a securiza și fortifica trecătoarea Delatyn⁷⁸.

Alte tipuri de unități

Regimentele de infanterie de linie și regimentele grănicerești au reprezentat forța principală de luptă a armatei cezaro-crăiești pe teritoriul Transilvaniei deoarece dețineau un număr însemnat de oameni și recrutarea se făcea periodic în teritoriu. Dar, pe lângă aceste unități de bază, au mai existat unele tipuri de trupe care erau destinate unor misiuni speciale și care solicitau unele rigori pentru soldații din componența lor. Dintre aceste trupe menționăm unitățile de vânători (*jäger*) sau trupele de cavalerie. O categorie aparte de trupe care au participat la 1848 și 1849 de partea armatei imperiale, și care au avut o existență scurtă, au fost trupele neregulate, formate din combatanți care nu dețineau cunoștințe dezvoltate de mânăuire a tehnicii militare.

Două dintre unitățile pe care le vom expune aici au luat naștere la inițiativa autorităților civile și naționale ale două dintre națiunile Transilvaniei, dar parcursul lor a fost unul diferit după încheierea războiului civil din Transilvania. Vom prezenta cele două unități recurgând uneori la comparații, deoarece modalitatea de constituire a fost asemănătoare, dar soarta de la finalul revoluției a fost diferită.

Prima unitate specială, constituită în timpul Revoluției de la 1848 și care a fost ridicată de una dintre națiunile importante ale Transilvaniei, a fost Batalionul de vânători transilvăneni. Înainte de a trece la prezentarea propriu-zisă a batalionului transilvănean, este necesară o scurtă incursiune în istoria armei vânătorilor din Imperiul Habsburgic și care era factorul care îi încadra în rândurile unor unități de elită.

La începuturile formării unei armate regulate a Imperiului, din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, nu exista o diferență între infanteria grea și infanteria ușoară. Războaiele contra Prusiei, de la mijlocul secolului al XVIII-lea, au îndemnat strategii militari să recurgă la organizarea unei trupe care să poarte lupte în avanposturi și contra trupelor neregulate de partizani. Astfel, după modelul trăgătorilor de elită (în limba germană *Scharf-schutzen*) din regimentele croate de frontieră, în 1758 au luat naștere primele corpuri de vânători care au fost înființate de către contele Lacy dar care au avut o existență scurtă, fiind dizolvate la încheierea păcii⁷⁹.

---

⁷⁸ Wrede 1898, p. 505.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 629.

În timpul Războiului de Succesiune bavarez (1773-1779), s-au format unități de vânători de câmp moravo-silezieni și un corp de trăgători de elită tirolezi, formate din trăgători voluntari și vânători antrenați. În timpul războaielor napoleoniene purtate între 1799 și 1801, existau doar trei corpuri de vânători, organizate ca *Frei-Corps* (corpuri de voluntari înrolați liberi): Corpul I de trăgători de elită tirolezi, *Kurz'sche Feld-Jäger-Corps* și Corpul olandez de vânători de câmp Le Loup iar primele forțe permanente de vânători au fost organizate în Tirol, după Pacea de la Luneville, din 1801⁸⁰.

În ceea ce privește existența batalionului de vânători transilvăneni care a participat, cu o subdiviziune, la apărarea cetății de la Alba Iulia, acesta a fost fondat la inițiativa Universității Săsești din Transilvania, ca sprijin pentru trupele imperiale și ca un aliat al armatei contra revoluționarilor maghiari. În istoria lor, sașii au mai servit sub steagul armatei imperiale și înainte de 1848, constituindu-se în unități de *Frei-Corps*. Prima unitate din care, cel mai probabil, au făcut parte și sași transilvăneni a fost formată în 1788, în timpul Războiului contra otomanilor (1788-1790), fiind numit *Siebenbürgisches Frei-Corps* și având în componența sa 3000 de oameni, pedestri și husari⁸¹.

În timpul războaielor purtate contra lui Napoleon Bonaparte, autoritățile imperiale au apelat la spiritul patriotic al sașilor transilvăneni, axându-se pe noțiunile de „patrie și patriotism”, atunci când armata franceză era la porțile Vienei⁸². Astfel, între 1790 și 1815, sașii s-au constituit în două batalioane de vânători transilvăneni (*Siebenbürgische Jäger-Bataillon*)⁸³, în onoarea participării și a fidelității față de Împărat, fiind compuse cântecele *Der Patriot* și *Siebenbürgisch-Sachsische Feld-Jäger-Bataillon*. Aceste cântece făceau apel către sași să fie precum vechii germani care au înfruntat legiunile romane⁸⁴. Ultimul corp de voluntari, menționat înainte de evenimentele de la 1848, a fost cel format din transilvănenii încadrați în Corpul Liber (transilvănean) Maria Ludovika (*Maria Ludovika Siebenbürgen Frei-Corps*), acesta fiind constituit în 1809⁸⁵.

Dacă primele unități de vânători sași, care s-au pus în slujba armatei imperiale, au fost formate la finalul secolului al XVIII-lea, și în anul 1848, sub amenințarea revoluției maghiare, sașii s-au constituit într-un astfel de corp. Trebuie să consemnăm faptul că acest batalion de vânători nu a fost singura formațiune militară organizată de către națiunea săsească din Ardeal. Discuțiile

---

⁸⁰ *Ibidem*, p. 629-630.

⁸¹ Teuler, Ottenfeld 1895, p. 605.

⁸² Maior 2006, p. 86.

⁸³ Teuler, Ottenfeld 1895, p. 612.

⁸⁴ Maior 2006, p. 86.

⁸⁵ Hollins, Younghusband 1996, p. 19.

din vara anului 1848 au dus, și în rândurile fruntașilor sași dar și a celor români, la dorința de constituire a unei gărzi cetățenești sau naționale.

În 29 mai 1848, în Dieta de la Cluj, au participat doar 15 din cei 22 de delegați, aceștia fiind constrânși să voteze uniunea cu Ungaria. Ca răspuns, sașii s-au constituit în primele gărzi naționale de pe Pământul Crăiesc, în rândurile lor fiind acceptați și români. La Rupea, din 430 de membri ai miliției naționale, 308 erau sași, iar 162 erau români, iar la Sighișoara s-au constituit 900 de soldați în patru companii și o ceată liberă⁸⁶.

Problema principală de care s-au lovit aceste gărzi cetățenești nu a fost neapărat de ordin organizatoric, cât a fost de ordin logistic. După cum vom vedea în continuare, atât miliția săsească cât și cea românească s-au lovit de problema aprovizionării cu armament și muniție. Un astfel de caz a fost consemnat și de către memorialistul sas Friedrich Csech von Sternheim care nota în consemnările sale că, la Sighișoara, datorită perioadei de 160 de ani de pace în teritoriu și a celor 35 de ani în care nu s-a purtat niciun conflict de către Imperiu, s-a ajuns ca din depozite să fie scoase la lumină arme rudimentare și depășite precum archebuze, arcuri, săbii, lănci și puști, acestea fiind „necioplite și prost lucrate pe preț de două sau trei ori mai mare decât bieții țigani”⁸⁷.

Un alt memorialist sighișorean, Wilhelm Mild, prezintă și el slaba înzestrare a gărzii cetățenești și faptul că cei mai privilegiați dintre locuitori dețineau arme de foc proprii. Cei care nu erau dotați cu puști cu alice sau glonț, acționate prin cremene sau percutor, au fost dotați cu lănci, arcuri și săgeți. Totuși, armata imperială a ajutat cât a putut aceste miliții, trimițându-le arme de foc cu cremene dar care nu puteau satisface nevoile militare de la acea vreme, acestea fiind scoase din uz și casate⁸⁸. Același memorialist consemna faptul că s-au făcut și multe improvizații de arme de foc, multe dintre acestea, datând din vremea războaielor cu curuții, au fost scoase din bastioane, recondiționate și asamblate în așa fel încât să poată fi utilizate⁸⁹.

Cea de-a doua formațiune, constituită de către Universitatea Săsească, cu sprijinul armatei imperiale, a fost Batalionul de vânători transilvăneni ale cărui subunități au participat și la apărarea cetății de la Alba Iulia. Oscar Teuler și Rudolf Ottenfeld au plasat această unitate în categoria *Frei-Corps*, deoarece batalionul s-a constituit pe cheltuiala statului, purtând la început numele de *Siebenbürgische Frei-Jäger-Bataillon*⁹⁰.

Apelul de înființare a acestui batalion a fost publicat în ziarul brașovean *Siebenbürger Wochenblatt*, în numărul 89 din 31 octombrie 1848. În cele trei

⁸⁶ Teșculă 2018, p. 91.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 93.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 94.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 95.

⁹⁰ Teuler, Ottenfeld 1895, p. 613.

pagini dedicate acestui subiect, a fost prezentată invitația feldmareșalului locotenent Pfersmann către tinerii sași și români din Țara Bârsei să vină în rândurile acestui batalion care urmează să fie înființat. Contingentul de soldați pus la dispoziție de câteva dintre orașele săsești din Țara Bârsei (Brașov, Râșnov, Codlea, Hăciu, Rotbav, Bod, Hărman, Satu Nou, Vulcan, Ghimbav, Feldioara, Măieruș, Sânpetru și Prejmer) la momentul apelului era de 334 de oameni⁹¹.

Feldmareșalul locotenent Pfersmann a solicitat, în apelul său, recrutarea unui contingent de 1253 de bărbați pentru a înființa batalionul de vânători și un alt contingent de 3745 de bărbați pentru a completa regimentul de infanterie de linie Leiningen numărul 31, Carl Ferdinand numărul 51, Turbky numărul 62 și Batalionul de grenadieri Uracca⁹². Feldmareșalul Pfersmann a structurat mesajul său în 11 puncte, acestea conținând informațiile necesare bunei organizări a recruților. În punctele respective se consemna stabilirea locurilor de aprovizionare pentru trupă ca fiind orașele Sibiu, Mediaș, Brașov, Sebeș și Hațeg, se făcea apel la puterea de convingere a Universității Săsești să accelereze ritmul de recrutare și se ofereau indicații referitoare la evidența bărbaților care urmau să constituie respectivul batalion (se includea consemnarea numelui, vârstei, locul nașterii și constatarea medicală)⁹³.

În ceea ce privește starea de sănătate a respectivilor bărbați și vârsta de recrutare, am consemnat anterior că se întocmeau tabele care menționau datele personale ale candidatului. Factorul important era cel despre capacitatea fizică a soldatului. La punctul al cincilea din anunțul feldmareșalului Pfersmann se consemna concret faptul că recruții trebuiau verificați de un medic, pentru a fi sănătoși și puternici în timpul serviciului pe teren. Vârsta de înrolare în acest batalion era fixată de la 18 la 38 de ani, iar solda pe timp de pace era fixată la 8 franci, fiind dublată în timp de conflict⁹⁴.

Constituirea propriu zisă a Batalionului de vânători transilvăneni s-a realizat o lună mai târziu, în 30 noiembrie 1848, efectivele recrutate din Țara Bârsei și împrejurimi fiind trimise la Sibiu⁹⁵. Prima mențiune a prezenței unor contingente ale acestei unități la Alba Iulia este consemnată în jurnalul de asediu al cetății. În data de 3 decembrie 1848, divizia I a Batalionului transilvănean de vânători a sosit la Alba Iulia ca înlocuitoare pentru alte unități plecate din garnizoană⁹⁶. Următoarea mențiune despre prezența vânătorilor transilvăneni la Alba Iulia a apărut în jurnalul capelanului Dionisie Thalson, când prezintă

⁹¹ *Siebenbürger Wochenblatt*, Sibiu, nr. 89, 31 octombrie 1848, p. 551.

⁹² *Ibidem*, p. 551.

⁹³ *Ibidem*, p. 551-552.

⁹⁴ *Ibidem*, p. 552.

⁹⁵ Wrede 1898, p. 629.

⁹⁶ Josan, Popa 2001, p. 98.

structura garnizoanei cetății în data de 20 martie 1849. Acesta scrie că în cetate se aflau prima și a doua companie de vânători din batalionul 23⁹⁷. Capelanul Thalson a oferit informații cu privire la numărul de ordine a batalionului, număr primit în aprilie 1849 când unitatea a fost încadrată armatei regulate⁹⁸.

Prima acțiune importantă a celor două companii de vânători transilvăneni a fost demarată în 4 aprilie 1849 când un detașament mixt, din care făceau parte și vânătorii, au executat o misiune de observare pe Dealul Furcilor⁹⁹. În timpul asediului, vânătorii au fost utilizați și pentru desfășurarea unor misiuni cu caracter special. În 30 aprilie 1849, un corp de vânători a primit misiunea de observare și hărțuire a inamicului aflat la Bărbant¹⁰⁰. Necesitățile militare au făcut, la fel ca în cazul altor unități, ca și trupele speciale de vânători să participe la acțiuni de construire și amenajare a amplasamentelor defensive. Alături de o companie Bianchi, vânătorii au demolat unele clădiri devenite inutile (șoproane și grajduri improvizate), având rații reduse de hrană¹⁰¹.

Un moment important pentru trupa de vânători, cât și pentru întreaga garnizoană, a fost cel al schimbării drapelului imperial de la statuia Împăratului Carol al VI-lea, de pe poarta principală a cetății. Menționăm acest moment deoarece vânătorii și trăgătorii de elită, conform informațiilor preluate din consemnările lui Dionisie Thalson, au purtat noul drapel până la poarta unde urma să fie ridicat¹⁰². Trompetiștii diviziei de vânători au asigurat muzica militară la acest eveniment festiv, cântând în momentul în care noul drapel era înălțat¹⁰³.

În 12 august 1849, la aflarea veștii că armata imperială rusă repurta victorii succesive, forțând retragerea armatei revoluționare maghiare, garnizoana cetății a întreprins deplasări cu scopul de a forța adversarul să părăsească anumite poziții strategice. Batalionul de vânători transilvăneni a participat la aceste campanii, fiind trimis, alături de companiile din regimentele Leiningen și Bianchi, să facă un pod peste Mureș pentru respingerea adversarului. După executarea acestei misiuni, o companie de vânători a constituit parte din aripa dreaptă care a înaintat spre Bărbant, iar apoi a constituit avangarda care a pornit spre Cârna¹⁰⁴.

În timp ce două dintre companiile Batalionului de vânători transilvăneni au participat la apărarea cetății de la Alba Iulia, alte detașamente ale unității au

⁹⁷ *Transilvania*, Sibiu, nr. 21-22, 1-15 noiembrie 1884, p. 165.

⁹⁸ Wrede 1898, p. 719.

⁹⁹ Josan, Popa 2001, p. 111-112.

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 115.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 127.

¹⁰² *Transilvania*. Sibiu, nr. 21-22, 1-15 noiembrie 1884, p. 169.

¹⁰³ Josan, Popa 2001, p. 78.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 145-146.

purtat lupte la Ocna Sibiului, la Simeria și la Mediaș, iar în campania din vara anului 1849 au luptat la Simeria, Bixad și în pasul Cașin¹⁰⁵. Unii dintre ofițerii capabili ai acestui batalion au primit și misiuni de comandă în timpul asediului. Căpitanul Öhlschlager a primit, în momentul organizării trupei de infanterie în trei batalioane, comanda batalionului I¹⁰⁶, iar pentru faptele sale a fost decorat cu *Militärverdeinstkreuz* (Crucea Militară de Merit)¹⁰⁷.

Cea de-a doua categorie de unitate neregulată care a contribuit la apărarea cetății, într-un mod diferit raportat la celelalte regimente și batalioane, a fost *Landsturm*-ul românesc. Precum garda cetățenească a sașilor și batalionul de vânători (până în aprilie 1849), formarea unei miliții naționale românești a fost propusă de liderii revoluționari ai națiunii române din Transilvania, fiind stipulată în al zecelea punct din „Petiția națională” citită la Blaj, în mai 1848: „înarmarea poporului sau gardă națională”¹⁰⁸. Fruntașii românilor, precum Avram Iancu, August-Treboniu Laurian și alții au cerut insistent, în urma evenimentelor de la Mihalț și a creșterii numărului de gărzi maghiare, ca românii să fie înarmați. Avram Iancu a cerut și populației civile să se înarmeze la Câmpeni, în ziua de 9 iunie 1848, mai apoi organizând o tabără de instrucție la Gura Râurilor, folosind pentru instrucție foști soldați și ofițeri care au servit în armata imperială¹⁰⁹.

În octombrie 1848, Comitetul Național Român a propus autorităților militare din Transilvania înființarea unei miliții naționale românești, organizată în 15 legiuni, conduse de către prefecti aleși de Comitetul Național și confirmați de General Kommando¹¹⁰. Efectivul total al celor 15 legiuni era de 195.000 de oameni¹¹¹. În aceeași lună a anului 1848, forțat de situația militară din Transilvania, generalul Anton Puchner a fost presat să recunoască organizarea militară a românilor, schimbându-i denumirea în „Comitet de pacificațiune”, pentru a oferi o putere mai mare acestor formațiuni¹¹².

Misiunea destinată acestor formațiuni românești era aceea de a dezarma gărzile naționale maghiare, constituite pe teritoriul Transilvaniei, acest lucru ducând la conflicte și abuzuri reciproce ale românilor și maghiarilor. La ofensiva purtată de trupele imperiale au participat și *Landsturm*-ul românesc, lăncierii moți ai lui Avram Iancu ocupând Abrudul și Zlatna, coborând apoi spre câmpie și cucerind orașele Aiud și Turda. De teama unor acte abuzive, când trupele

---

¹⁰⁵ Wrede 1898, p. 720.

¹⁰⁶ Josan, Popa 2001, p. 121.

¹⁰⁷ Wrede 1898, p. 720.

¹⁰⁸ Muntean 2008-2009, p. 54.

¹⁰⁹ *Ibidem*.

¹¹⁰ Maior 2006, p. 103.

¹¹¹ Faur 2015, p. 51.

¹¹² Muntean 2008-2009, p. 55.

imperiale ale colonelului Urban au cucerit Clujul, guvernatorul Mikó Imre a cerut ca lăncierii români să nu fie lăsați în oraș¹¹³.

În ceea ce privește activitatea *Landsturm*-ului românesc în Alba Iulia și în proximitatea orașului, în jurnalul de asediu al cetății se consemnează, începând cu luna octombrie 1848, că miliția românească a participat la acțiuni de dezarmare a gărzii naționale maghiare din *Varos*, în urma luptei având loc incendii la câteva case și soldarea cu câțiva morți¹¹⁴. Precum garda cetățenească a sașilor, miliția românească a solicitat autorităților imperiale, în diferite rânduri, să i se acorde arme de foc.

La finalul lunii octombrie 1848, *Landsturm*-ul românesc de pe malul drept al Mureșului a fost adunat la Alba Iulia, organizat în trei legiuni, dar din cauza numărului prea mare de oameni nu a putut fi înarmat mulțumitor. O altă cerere înaintată de comandanții români în ceea ce privește înarmarea s-a petrecut după luptele de la Zlatna, când autoritățile imperiale au refuzat cererea prefectului Axente Sever de a primi tunuri¹¹⁵. Chestiunea acordării armelor către miliția românească a fost și de ordin strategic. Acordarea unui număr mare de arme către o armată revoluționară ar fi dus la acumularea unei puteri prea mari și la posibilitatea comiterii unor crime. O astfel de măsură a fost luată tot în luna octombrie când, pentru a se evita jefuirea orașului Aiud (ocupat de armata imperială), *Landsturm*-ul a fost împins către Vințul de Sus¹¹⁶.

După o serie de victorii a armatei imperiale și stabilizarea situației, în 29 noiembrie 1848, generalul Wardener a cerut ca, sub pedeapsa cu moartea, miliția românească să predea armele de foc primite¹¹⁷. Generalul Puchner a amenințat că, în cazul neascultării ordinelor, armata imperială va reacționa contra românilor. Prin această somație se solicita și desființarea miliției românești¹¹⁸. De la sfârșitul anului 1848, după sosirea generalului Bem în Transilvania, situația s-a schimbat radical în defavoarea armatei imperiale. Sub amenințarea unui război civil, Comitetul Național a depus jurământ față de Împăratul Franz Josef și, în 28 decembrie 1848, a solicitat generalului Puchner înființarea unui corp de cavalerie românească cu un număr de 15.000 de soldați și a mai solicitat 50.000 de arme de foc pentru dotarea *Landsturm*-ului¹¹⁹.

În anul 1849, o parte din *Landsturm* s-a implicat în susținerea apărării cetății de la Alba Iulia. Din considerente strategice și logistice, miliția românească a fost ținută în afara cetății, fiind adusă ocazional pentru

---

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ Josan, Popa 2001, p. 95.

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 95-96.

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 97.

¹¹⁷ Maior 2006, p. 103.

¹¹⁸ Muntean 2008-2009, p. 55.

¹¹⁹ Maior 2006, p. 104.

aprovizionare cu muniție și armament. Comunicarea dintre cetate și liderii *Landsturm*-ului se făcea prin ofițeri de legătură, care erau trimiși în teren. Acești ofițeri erau trimiși și pentru a se asigura că armata neregulată românească nu comite jafuri și crime, precum cele comise la Aiud de prefectul Prodan, în 9 ianuarie 1849¹²⁰.

În după-amiaza zilei de 17 mai 1849, locotenentul major Mânzat a sosit, dinspre dealul Mamut în Alba Iulia, cu 800 de oameni din miliția românească. Cu ocazia pătrunderii acestora în proximitatea cetății, au reușit să producă probleme inamicului. După pătrunderea în cetate, soldații din *Landsturm* au fost cazați în cazemate, li s-au reparat armele, lăncile, au primit 200 de arme de foc și porții de pâine, vin și vinars¹²¹. Câteva zile mai târziu, în 25 mai, cele patru companii din miliția românească au fost puse de către Consiliul militar al cetății să jure pe Articolele de război, fiindu-le acordat și un drapel. După aceasta au fost trimiși în munți, datorită faptului că proviziile cetății s-ar fi epuizat prea repede și că activitatea lor de reținere a dușmanului în munți era mult mai folositoare apărătorilor cetății¹²².

Un moment în care miliția românească, condusă de către locotenentul Mânzat și prefectul Axente Sever, a încercat o depresurizare a unui sector al cetății a fost în zorii zilei de 31 mai 1849. Datorită sosirii unor întăriri inamice dinspre Bărbant și Partoș, *Landsturm*-ul a fost silit să se retragă¹²³. O altă miliție națională românească, dar care a participat la asediul din interiorul zidurilor cetății, a fost garda din Orăștie. Aceasta a sosit în cetate în 13 martie 1849¹²⁴, fiind primită în baza unei decizii a Consiliului de război și inclusă în întreținerea aerarială¹²⁵. Din efectivele puternice avute la începutul revoluției, 195.000 de oameni, în anul 1849 doar 25.000 de oameni slab înarmați au securizat zona Munților Apuseni¹²⁶ contra revoluționarilor maghiari și au executat și misiuni înspre Alba Iulia.

Ultima unitate specială care a participat la apărarea cetății la 1848 și 1849 a fost una de o importanță strategică majoră pentru comanda garnizoanei, deoarece putea executa misiuni rapide de cercetare și interceptare a adversarilor. Armata imperială avea în componența ei, ca orice armată modernă de la acea vreme, unități de cavalerie precum husari, dragoni, ulani și cavalerie ușoară. Cavaleria era numită „grea” sau „ușoară” în funcție de echipamentul purtat și de armele deținute.

---

¹²⁰ Josan, Popa 2001, p. 100.

¹²¹ *Ibidem*, p. 118.

¹²² *Ibidem*, p. 119.

¹²³ *Ibidem*, p. 121.

¹²⁴ Faur 2015, p. 52.

¹²⁵ Josan, Popa 2001, p. 105.

¹²⁶ Maior 2006, p. 104.

La apărarea cetății de la Alba Iulia a luat parte un detașament al Regimentului de cavalerie ușoară galițian (*Galizisches Chevaux-legers-Regiment*) numărul 3, care avea sediul în orașul Aiud¹²⁷. Acest tip de cavalerie, în care se încadra și această unitate, era parte a cavaleriei imperiale ușoare. După cum consemnau Oscar Teuler și Rudolf Ottenfeld, cavaleriștii acestor corpuri erau cei mai „ușori” dintre călăreții germani, datorită faptului că nu purtau cuirasă ca dragonii și se deosebeau prin uniformă¹²⁸. Istoria acestei unități de cavalerie ușoară din Transilvania a început în anul 1718, când a servit sub forma unui regiment de dragoni. În 1779, a fost transformat în regiment de cavalerie ușoară pentru ca apoi, în 1798, să fie iar constituit în corp de dragoni. Din anul 1802 însă, regimentul a fost destinat să facă parte din categoria *Chevaux-legers*¹²⁹.

În ceea ce privește contribuția Regimentului galițian de cavalerie ușoară Ferdinand Maximilian nr. 3 (având acest *Inhaber* din 1846)¹³⁰, acesta a participat încă din toamna anului 1848, când a luat parte la ocuparea Aiudului¹³¹. În ianuarie 1849, pichetul (subunitatea) de cavaleriști de la Max Ferdinand a primit directive să patruleze zilnic între localitățile Teiuș și Bărbant, drumul respectiv fiind pus sub paza *Landsturm*-ului aflat sub comanda locotenentului Mânzat¹³².

În luna februarie a avut loc un eveniment care a rămas marcat printr-un monument în piața cetății de la Alba Iulia. Acest monument spune povestea unuia dintre ofițerii care au făcut parte din acest regiment de cavalerie și care și-a făcut datoria militară chiar cu prețul propriei vieți. Este vorba de colonelul Ludwig Losy von Losenau care, fiind locotenent maior în septembrie 1848, a fost avansat la gradul de colonel și comandant al Regimentului de cavalerie Ferdinand Maximilian¹³³, a avut diverse misiuni, fiind însărcinat să asigure ordinea în Aiud și împrejurimi, mai apoi fiind detașat, alături de divizia sa, în zona Turda-Cluj-Huedin¹³⁴.

La începutul lunii februarie, colonelul Losenau a fost trimis în recunoaștere către Ocna Sibiului. A participat la lupta din 4 februarie, unde l-a învins pe generalul Bem și l-a forțat să se retragă spre Sebeș, câteva zile mai târziu ajungând la Orăștie și Simeria. În ziua de 9 februarie, la podul peste râul Strei, s-a desfășurat o luptă în care colonelul Losenau, aflat în avangardă, a fost

¹²⁷ *Militär - Schematismus des österreichischen Kaiserthumes*, Viena, Aus der kaiserl. königl. Hof - und Staats - Druckerei, 1848, p. 317.

¹²⁸ Teuler, Ottenfeld 1895, p. 225-226.

¹²⁹ *Militär - Schematismus des österreichischen Kaiserthumes*, Viena, Aus der kaiserl. königl. Hof - und Staats - Druckerei, 1848, p. 317.

¹³⁰ *Ibidem*, p. 317.

¹³¹ Josan, Popa 2001, p. 97.

¹³² *Ibidem*, p. 99.

¹³³ Cosma 2008, p. 257.

¹³⁴ *Ibidem*.

rănit grav de un glonț de pușcă, decedând patru zile mai târziu¹³⁵. Ca semn de recunoștință pentru acest ofițer, în timpul vizitei Împăratului Franz Josef la Alba Iulia în 1852, s-a pus piatra de temelie și s-a ridicat un frumos monument în piața din cetate. Se consemnează faptul că, în fundația monumentului a fost așezat un recipient de aramă în care fiecare ofițer al garnizoanei a pus câte o monedă de aur sau argint¹³⁶.

După acest eveniment, luptele pentru cetate au continuat, iar subunitatea de cavalerie a Regimentului Ferdinand Maximilian a luptat alături de restul garnizoanei. Cavaleriștii au executat acțiuni de cercetare și monitorizare a adversarului, precum cea din 4 aprilie 1849¹³⁷, au întreprins incursiuni de apărare a muncitorilor care se ocupau de recoltarea grânelor necesare garnizoanei (9 iulie 1849)¹³⁸ și au participat la ofensiva din 12 august, când au forțat armata revoluționară maghiară să se retragă peste râul Mureș, spre Partoș și Pâclișa¹³⁹.

La finalul revoluției de la 1848-1849, unitățile prezentate au avut sorți diferite, unele dintre acestea, cum sunt batalionul de vânători și cavaleria ușoară, au fost păstrate în rândul armatei imperiale, iar altele, care ar fi putut genera un potențial pericol, au fost demobilizate (cazul *Landsturm*-ului românesc).

Concluzii

Componența garnizoanei din cetatea Alba Iulia în timpul asediului de la 1849 reprezintă o dovadă a situației dificile în care se afla armata cezaro-crăiască de pe cuprinsul Imperiului Habsburgic la acel moment. Acest lucru este reprezentat de mutările constante de trupe (sosirile și plecările din cetate) și de divizarea unităților în subunități mai mici decât un batalion. Un alt aspect interesant este organizarea garnizoanei în două batalioane mixte, fiecare dintre acestea fiind pus sub comanda unui ofițer din unitățile prezente în cetate.

Un alt factor deosebit este prezența în cetate a unora dintre unitățile neregulate precum batalionul de vânători transilvăneni și miliția românească condusă de prefectii lui Avram Iancu. Se observă faptul că față de miliția românească exista o neîncredere din partea ofițerilor cezaro-crăiești, acest lucru materializându-se prin atitudinea cu privire la înarmarea acestora și la încartiruirea acestora în cetate. Această atitudine a culminat cu desființarea *Landsturm*-ului românesc la încheierea ostilităților.

---

¹³⁵ *Ibidem*, p. 258.

¹³⁶ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 57, 23 iulie 1852, p. 1.

¹³⁷ Josan, Popa 2001, p. 111.

¹³⁸ *Ibidem*, p. 134.

¹³⁹ *Ibidem*, p. 145-146.

Abrevieri bibliografice

- Basset 2015 – Richard Basset, *For God and Kaiser. The imperial Austrian Army from 1619 to 1918*, New Haven și Londra, Yale University Press, 2015
- Băjenaru 2017 – Constantin Băjenaru, „Serviciul militar în Transilvania la mijlocul secolului al XIX-lea. Cadrele legislative” în *Acta Terrae Fogarasiensis*, nr. VI (2017), p. 249-261
- Cosma 2008 – Ela Cosma, *Figuri săsești și austriece din Transilvania: secolul al XIX-lea și Revoluția de la 1848*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2008
- Deák 2009 - István Deák, *Mai presus de naționalism. O istorie politică și socială a corpului de ofițeri habsburgici, 1848-1918*, traducere din limba germană de Eugenia Bârlea, Cluj-Napoca, Academia Română-Centrul de Studii Transilvane, 2009
- Faur 2015 - Sabin-Adrian Faur, „Alba Iulia în timpul Revoluției de la 1848-1849” în *Astra Salvensis*, numărul 5 (2015), p. 45-54
- Haythorntwaite, Younghusband 1994 – Philip Haythorntwaite, Bill Younghusband, *The Austrian army 1740-1780: II Infantry*, Osprey Publishing, nr. 276, 1994
- Hollins, Younghusband 1996 – Dave Hollins, Bill Younghusband, *Austrian auxiliary troops 1792-1816*, Osprey Military- Men-at-Arms, nr. 299, 1996
- Josan, Popa 2001 - Nicolae Josan, Liliana Popa, *Cetatea Alba Iulia în timpul Revoluției din anii 1848-1849. Documente vieneze*, Alba Iulia, Ed. Altip, 2001
- Maior 2006 – Liviu Maior, *Habsburgi și români- De la loialitatea dinastică la identitatea națională*, București, Ed. Enciclopedică, 2006
- Muntean 2008-2009- Ovidiu Muntean, „Arme din perioada revoluției pașoptiste în colecțiile MNIT”, în *Acta Musei Napocensis*, nr. 45-46/II, 2008-2009, p. 53-75
- Pavlović 1999 – Darko Pavlović, *The austrian army 1836- 1866 (I) Infantry*, Osprey Military-Men-at-arms, nr. 323, 1999
- Teuler, Ottenfeld 1895 – Oscar Teuler, Rudolf Otto von Ottenfeld, *Die österreichische armee von 1700 bis 1867*, Viena, Verlag von Emil Berté și Cie und S. Czeiger, 1895
- Teșculă 2018 – Nicolae Teșculă, „Debutul Revoluției de la 1848 la Sighișoara reflectată în memorialistică”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca*, LVII, 2018, p. 87-96
- Wrede 1898 – Alphons Wrede, *Geschichte der K. und K. Wehrmacht. Die Regimenten, Corps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des XIX Jahrhunderts.*, Viena, Verlag von L. W. Siedel & Sohn (k. u. k. Hof- Buchhändler), 1898